MONITOR

Nro: XCVII.

Na R. P. 1774.

Dnia 3. Grudnia.

O Poprawianiu y Odnawianiu lasow.

GDym iuż w powſzechności mowił o ścinaniu laſow, onychże poprawa, dalſzą moią będzie oſnową. Muſzę wprzod wyznać, iż wſpomnione, dobrze ułożone, drzewa ścinanie, ieſt wprawdzie poſpolicie nader pożyteczne, iednak w teraźnieyſzym ſtanie laſow naſzych

Aa aa a daleki

daleki od tego przynosi pożytek, ktoryby w ten czas nastąpił, gdyby każda raz wycięta sztuka, w czasie swoim znowu, po dołożoney rostropności, y pilney staranności; drugi raz wycinaną była.

Lasy, tak w naszych, iako y w rożnych Sąsiedzkich stronach, nie są zbyt rozległe, przeto wyznaczone części wielkiemi bydź nie mogą. Oprocz tego, w tuteyszych lasach, drzewa wielkie, nie są wcale gęste, y miedzy-mieysca bywaią niskiem chrostem y nie pożytecznemi zaroste krzakami. Te dwie okoliczności, umnieyszą wprawdzie teraz roczne drzewa przysposobienie, ktore iednak w czasie, nie rownie większym stać się może. Rozumiem iż mi wolno będzie na dowod przywieść tu własne moie doświadczenie. W iedney moiey wiosce podzieliłem w moim opatrzonym lesie, na opał odciętą połowę, na 20. rownych

części

części. Ten las, naydował ſię w prawdzie dopiero w opiſanym ſtanie, ponieważ iuż był w poł wyciętym, nizelim do działu moich Sąſiadow nakłonił. Ponieważ ten las ieſt mały, otrzymałem ia na moy dział oſmą dzieſiątey części partyą, y z niey nie więcey iak 200 naywięcey 250. pniow, chociaż mogę ſię w czaſie beśpiecznie ſpodziewać, trzy, cztery, lub pięć razy tyleż. Ponieważ w drugiey wſi takżem mały zaſzczepiony las, na 20. części podzielił, y przynoſi mi rocznie naymniey 100. pięknych pniow, chociaż cały las ieden dzieſiątek tylko zawiera w ſobie. (*)

 Ta

(*) Ten laſek uczy mnie, iż wſpomniony podział, tak w małym iako y w wielkim placu ma ſwoy pożytek. A żeby takowy podział, bardzo ſnadno y bez pracy wypełnić, uczynić nayprzod z całego laſu ryſunek, y porachować wiele w ſobie zawiere dzieſiątkow, podzielić go na 20. lub na 40. takowych ſztuk, iakowych 20ſta, lub 40ſta część lasu w kwa-

Ta rożnica ztąd pochodzi, że ten lasek do mnie samego należy, y iuż od lat trzydziestu zostaie opatrzony. Z tym wszystkim, może bydź las ieszcze gęścieyszy, y tym więcey wydawać drzewa. Na tym naywięcey zależy, ażeby powycinane sztuki, nie tylko samemu porzucać przyrodzeniu, ale się żarliwie starać, oneż poprawiać y do takowey doskonałości przywieść, ażeby ną po tym przynaymniey sowity wydały pożytek. To iest u mnie poprawa lasow, o ktorey teraz krotką podam naukę.

Pierwsze y nayglownieysze prawidło przy szczepieniu, czyli odnawianiu, ściętych części w lesie, iest moim mniemaniem następuiące: nadewszystko to uważać, ażeby żaden krok ziemi odłogiem nie leżał, y ażeby każda stopa, iaki tylko

ko

w kwadrat wynosi. Dopiero każdego Roku takową część wycinać można, y oznaczać ią na potym przez iakie pewne y doskonałe znaki &c.

ko bydź może czyniła pożytek, krotko mowiąc, ażeby wszystko drzęwami napełnione było, y tę tak blisko przy sobie stały, jak tylko ich natura y istota pozwolić może. Jest z doświadczenia wiadomo, że wszystkie młodociane drzewa, gdy gęsto przy sobie zostaią, daleko lepiey y prościey wyrastaią, á niżeli gdy nie są gęste, y dosyć maią placu, do rospościerania gałęzi swoich. Do tego, iż każde drzewo, gdy wyższe y starsze będzie, więcey wyciąga placu, y gdy na nim go zbywa, dusić się y ruinować musi. Nakoniec, iż można, snadno gęsty las rozrzędzić, á rzadki cięszko gęstym uczynić.

Za tym, niech w pierwszych dziesiaciu leciech, las iak może bydź naygęściey wyrasta, co sowity przynosi pożytek.

Nayprzod, można iuż będzie, mocne, proste, y zdrowe drzewa

roze-

rozeznać, wybrać, y zostawić, krzywe zaś y złe, wyciąć, á powtore, mogą już te wycięte złe pnie, iednak na pale, lub na co inszego, albo przynaymniey na opał przydać się. Same wyrostki z korzeni, nie są dostateczne, uczynić las tak gęstym, iakim bydź powinien. Własne doświadczenie nauczyło mnie, iż luboli każdy pniak, wiele wypuszcza rośli, z tym wszystkim, wiele mieysc prożnych zostaie, ktore albo zawsze prożnemi były, alboli też staremi, wysuszonemi zasadzone pniakami. Te puste place, powinny bydź zaraz po wycięciu, po części zasadzone, co rożnym sposobem stać się może.

I. Zasiać ich, nasieniem drzewnym, co żadney wielkiey pracy nie wyciąga. (*)

II.

(*) Nasienia prawie wszystkich drzew, dobrze iuż są opatrzone, kiedy na samey tylko gołey

II. Zaſadzić ie z korzeni roślami, ktore po większey części, osobliwie gdy z nich iedne kosmki, drugie korzonki maią bardzo się dobrze przyimuią, co ia z mego własnego doświadczenia upewnić mogę.

III. Można także w prożnych mieyſcach, niektore Wierzbowe drzewka zaſadzić, co ieſt, iako niżey obſzerniey obiaśnię, nayſnadnieyſzą y naykrotſzą drogą.

IV. Zaſzczepić te mieyſca, takowemi młodocianemi drzewami, ktore się w wyſokości rownaią z odroſtkami z korzeni wychodzącemi. A gdy ieſzcze znayduie się na drzewka ſzkoła, o ktorey niżey będzie więcey, tym ieſt wygodniey,

ponie-

gołey w miękkiey Ziemi, aby tylko na trawę y liście nie padały. Przeto, nie więcey, przy zaſiewaniu czynić nie trzeba, jak tylko oczyścić Ziemię z trawy y liści, miękką leſną Ziemię, ſochą, lub grabiami żelaznemi otworzyć, naſienie gęſto roztrząſnąć, y temiż grabiami, lub czym inſzym zaſianą ziemię powlec.

ponieważ do upodobania można z niey te młodociane dobywać drzewka. Wszystkie te młode drzewka y wyrostki, prosto y pięknie w ciesninie wyrastaią, y na koniec tak będą gęste, iż w przeciągu lat dziesiąciu, lub mniey, potrzeba im koniecznie powietrze wpuścić, y niektore drzewa wyciąć, ażeby iedno drugiemu do wyrastania nie przeszkadzało, Do tego, w opalnym lesie odstęp na dwa, á budowlanym zaś, na cztery, pięć aż do sześciu łokci iest wystarczaiący. (*)

(*) Gdyby się to ieszcze za gęsto zdawało, więc można w opalnym lesie, ieszcze na iaki sążeń, á w budowlanym zaś, na trzy, lub cztery sążni odstąpić, iednak z tym pożytkiem, iż na każdym mieyscu nie iedne tylko drzewo, lecz dwa, trzy, lub cztery tuż koło siebie stoiące, może z iednego korzenia wyrosłe drzewa, wraz zostaią. Poniewaz doznano tego, iż nic drzewom nie szkodzi, gdy tylko swoie gałęzie y latorośle ku iedney stronie rospościerać mogą, przeto można, tak całą rzecz rozporządzić, ażeby na każdym mieyscu, trzy lub cztery drzewa, á przynaymniey na każdym kwadratowym sążniu, iedno dobre y wielkie drzewo przypadały.